

БОКША Наталія Іванівна

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ В ЧЕХІЇ І СЛОВАЧЧИНІ**

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії, галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка, спеціальність 011 – Освітні, педагогічні науки, прийнято до розгляду спеціалізованою вченою радою Д 26.451.001 Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (наказ МОН України № 1287 від 21.10.2020 р.).

Захист відбудеться 24 грудня 2020 року об 11.00

АНОТАЦІЯ

Бокша Н.І. Тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». – Мукачівський державний університет; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України – Мукачево, Київ, 2020.

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню тенденцій розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині.

У дисертації проаналізовано основні напрями досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо теоретичних та прикладних аспектів професійної підготовки фахівців швейної галузі в університетах і вищих школах Чехії і Словаччини, зокрема реформування освітньої системи вище названих країн, проблеми забезпечення якості освітнього процесу у вищій школі, особливості інженерно-технічної педагогіки та пошук ефективних педагогічних технологій у професійній освіті.

Виявлено соціально-економічні передумови становлення професійної підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині: розвиток швейного

та текстильного виробництва, політико-правові трансформації в цих країнах на рубежі XX-XXI століть (курс на розбудову західноєвропейської моделі розвитку суспільства та інтенсивні євроінтеграційні процеси у вищій освіті).

Розроблено періодизацію розвитку вищої освіти та професійної підготовки фахівців швейного галузі. Виокремлено чотири етапи (післявоєнний етап відновлення – 50-60 рр. XX ст.; перехідний етап – 70-80 рр. XX ст.; етап початку активної розбудови – кінець 80-х – 90-ті роки XX ст.; євроінтеграційний етап – поч. 2000 – і донині) на основі врахування соціально-економічних, ідеологічних та організаційно-педагогічних чинників.

Схарактеризовано діяльність університетів і вищих шкіл Чехії і Словаччини, які здійснюють підготовку фахівців швейної галузі (інженерів з проектування, технологій, контролю якості, організації виробництв галузі, фахівців fashion-індустрії): Технічний університет в Ліберці, Чехія; Університет Градец Кралове, Чехія; Університет імені Томаша Баті в Зліні, Чехія; Тренчинський університет імені Александра Дубчека, Словаччина; Академія образотворчого мистецтва і дизайну в Братиславі, Словаччина тощо.

Визначено особливості модернізації навчального процесу в університетах і вищих школах, серед яких оптимізація освітніх програм та навчальних планів, удосконалення організації навчального процесу, впровадження методів і форм навчання з урахуванням інтенсивної трансформації ринку праці у зв'язку з науково-технічним прогресом; інтернаціоналізація та глобалізація вищої освіти, що зумовили активізацію діяльності чеських та словацьких університетів на європейському та міжнародному ринку освітніх послуг.

З'ясовано, що в Чехії і Словаччині вагомою ознакою професійної підготовки фахівців швейної галузі у вищій освіті є активне впровадження концепції неперервної освіти, яка реалізується за декількома напрямками: перманентна професійно-орієнтована діяльність чеських і словацьких ЗВО

щодо освітньо-виховної взаємодії з учнівською молоддю, післядипломна педагогічна освіта викладачів інженерних спеціальностей та освітня діяльність людей старшого віку через функціонування на базі ЗВО Університету Третього віку.

На якість підготовки фахівців швейної галузі в університетах і вищих школах Чехії і Словаччини значний вплив має науково-дослідна діяльність (інтенсивна міжнародна науково-дослідницька співпраця між університетами в контексті роботи над спільними пошуково-дослідницькими та мистецькими проектами, програмами; участь у міжнародних конкурсах, конференціях; стажування, проходження практик студентів та викладачів з метою підвищення професійних компетентностей).

Виявлено, що на освітньому ринку нашої держави функціонує досить розгалужена мережа ЗВО, які здійснюють підготовку фахівців швейної галузі за інженерними, інженерно-педагогічними та дизайнерськими спеціальностями за освітніми ступенями «Бакалавр», «Магістр», «Доктор філософії». Система університетської освіти в Україні даного спрямування представлена в переважній більшості закладами державної форми власності, підготовка студентів здійснюється за контрактом та бюджетним замовленням. Також встановлено, що на розвиток вітчизняної системи підготовки фахівців швейної галузі значний вплив мають складні соціально-економічні умови в Україні. В той же час до позитивних характеристик та тенденцій вітчизняної освітньої системи з підготовки фахівців швейної галузі слід віднести доступність вищої освіти, масовий характер вищої освіти, кадровий ресурс університетів, стипендіальну підтримку студентів, значну кількість підприємств галузі.

Компаративістський аналіз вищої освіти в галузі швейного виробництва в Україні, Чехії і Словаччині дозволив установити спільні (подібність організаційно-управлінської структури університетів, інтеграція в Європейський простір вищої освіти, спільність форм, методів, засобів навчання) та відмінні ознаки (орієнтація української освітньої системи даної

галузі на вітчизняний ринок праці, тоді як чеські та словацькі ЗВО здійснюють ряд дієвих кроків для інтеграції своїх університетських систем у глобальне освітнє середовище, готують фахівців до конкурентоспроможності на європейському та міжнародному ринку праці, до розробок високорентабельних інноваційних технологій та продуктів в умовах глобалізації та інтернаціоналізації галузі та освітніх систем названих країн) освітньої системи даного освітнього спрямування.

В результаті проведеного дослідження виокремлено основні тенденції розвитку системи вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині та розроблено пропозиції з удосконалення підготовки фахівців зазначеної галузі в Україні з врахуванням досвіду чеських і словацьких ЗВО на національному, регіональному та університетському рівнях.

Визначено перспективні напрями подальших наукових розвідок.

Наукова новизна дослідження та теоретичне значення наукового дослідження полягає у тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано особливості і тенденції розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині, які полягають у поглибленні змісту професійно-орієнтованих дисциплін з урахуванням результатів сучасних наукових досліджень і промислових розробок та міждисциплінарний підхід у підготовці фахівців швейної галузі; гнучкості і варіативності освітніх програм та орієнтації підготовки фахівців швейної галузі на міжнародний ринок праці; інтенсивному використанні інноваційних пакетів прикладних програм та інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі; активізації практичної підготовки та збільшення практичного компонента освітніх програм на основі тісної співпраці з промисловим сектором, що сприяє формуванню у студентів готовності до самостійної навчальної діяльності та можливості подальшого працевлаштування; значущості початкової і загальної середньої освіти, основним завданням яких є всебічний інтелектуальний, культурний і соціальний розвиток особистості та перманентній професійно-орієнтованій

діяльності університетів Чехії і Словаччини щодо освітньо-виховної взаємодії з учнями шкіл; проаналізовано історико-педагогічні аспекти та розроблено періодизацію розвитку професійної підготовки фахівців швейної галузі Чехії і Словаччини в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття; досліджено форми, методи і засоби професійної підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині та схарактеризовано організаційно-педагогічні особливості їх розвитку; обґрунтовано перспективні напрями впровадження ідей досвіду розвитку вищої освіти з підготовки фахівців швейної галузі в Чехії і Словаччині;

- *уточнено* теоретичну сутність та структуру понять «професійна підготовка», «фахівці швейної галузі»;

- *удосконалено* змістове забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі;

- *подальшого розвитку набули* ідеї компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців швейної галузі в умовах автономізації закладів вищої освіти; розвитку творчої індивідуальності й інтелектуально-моральної свободи особистості на основі принципу вільного вибору змісту і форм навчання; підвищення ефективності професійної підготовки на основі спільної діяльності закладів вищої освіти, виробництва і підприємницької діяльності.

Практичне значення результатів дисертації визначається тим, що розроблено і впроваджено: методичні рекомендації до вивчення дисциплін «Методика професійного навчання: основні технології навчання», «Устаткування для виготовлення швейних виробів» для студентів спеціальностей 015 «Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)», 015 «Професійна освіта (Дизайн)», 182 «Технології легкої промисловості (Конструювання та технології швейних виробів) освітнього ступеня «Бакалавр»; навчальну програму з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку «Дизайн одягу»; навчальні програми для студентів спеціальностей 182 «Технології легкої промисловості (Конструювання та технології швейних виробів)», 015 «Професійна освіта (Технологія виробів

легкої промисловості)», 015 «Професійна освіта (Дизайн)» з професійно-орієнтованих дисциплін «Професійно-практична підготовка», «Устаткування для виготовлення швейних виробів», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Методика професійного навчання: основні технології навчання», «Моделювання і оптимізація технологічних процесів швейного виробництва».

Ключові слова: вища освіта, професійна підготовка, швейна галузь, фахівці швейної галузі, Чехія, Словаччина, університети, зміст, методи і форми навчання, ринок освітніх послуг.